

solum, sed permulta Augustæ Liberalitatis nomina tuo beneficio calleo. Quid superest, quam ut immensis me tibi nominibus obstrictum profitear? Dissolvere illa non licet, quandoquidem non cessas, me quotidie novis obærare. Perge vero perficere, quod cœpisti. Opus laudat artificem, probeque institutus discipulus Magistrum pulcherrime coronat.

DIALOGUS XV.

De

Beneficio REMISSORVM VECTIGALIVM ac
DEBITORVM.

TULLIVS.

I. **J**am novum, illudque pulcherrimum in Principe, dulcissimum plebi, *Beneficii* genus aliquot in numis expendendum aggredere. Non tribuendo tantum, quod libet, sed & non auferendo, quod licet Princeps benefacit. *Ærario*, cujus facultas penes Principem esse debet, fiat Reipublicæ fortuna: sed non illo, quod ad instar charybdis omnes civium fortunas absorbet. *Æqua vectigalia*, *æqua tributa*: in iis vero cogendis, uti & dispenlandis, quod quidem *Pythagoras* omnes admonuit, Princeps pariter *Stateram ne transliat*. Non bonum, quod ferunt boni alias Principis *Vespasiani* dictum: Bonus odor lucri ex re qualibet. Unde sic de eo *Suetonius* inquit. *Sola est, in qua merito culpetur, pecunie cupiditas. Non enim contentus omiſſa sub Galba vectigalia revocasse, nova & gravia addidisse, & auxisse tributa provinciis, nonnullis & duplicasse &c.* Tametsi postea subdat: *Sunt contra qui opinentur, ad manubias, & rapinas necessitate compulsus, summa ærarii, Piscique inopia: de qua testificatus sit initio statim Principatus, professus, quadringentes millies opus esse, ut Respublica stare possit. Quod & verosimilius videtur, quando & MALE PARTIS OPTIME VSUS EST.* Bonum e contra factum quod *Jul. Capitolinus* de *M. Aurelio* gloria nunquam intermoritura, his inter cætera verbis eximie prædicat. *Cum autem* (inquit) *ad hoc bellum (videl. Marcomannicum) omne Ærarium exhausisset suum, neque in animum induceret, UT EXTRA ORDI-*

Sueton. in
Vesp. c. 16

Jul. Capi-
tol. in M.
Aur.

ORDINEM PROVINCIALIBVS ALIQUID IMPERARET: in foro divi Trajani Auctionem Ornamentorum Imperialium fecit, vendiditque aurea pocula, & crystallina, & myrrhina, vasa etiam regia, & vestem uxoriam, sericam, & auratam gemmasque etiam &c. Patet hinc satis, optime Publi, quid in Principum laude ante omnia ætatem ferat: nempe *Remissa Vestigalia*, atque *Abolita Vetera*, & sublata cætera populi *Onera publica*. Atque hæc sola, ceu maxime *insignia liberalitatis ac Beneficentiæ Augustæ Monumenta*, & *Exempla* leguntur subinde in Numis, ad posterorum memoriam imitationemque consignata: neutiquam vero *Onera* hujusmodi a Principibus primum inducta, quæ, quo minus edicerentur, utque jam edicta rursus abolerentur, *Populus* tam sæpe, tam maxime scribitur deprecatus. Id, quod notat Ill. *Spanhemius* adversum nonnullos, perperam existimantes, per literas singulares, quæ in numis ævi Constantiniani, & quod proxime antecesserat, undique fere apparent, designata fuisse *Tributa*, numerumque, quoties ea societates potissimum *Mercatorum Principi* exolverint. Quæ literæ, ut te hætenus ex Cl. *Joberto* sæpe docui, *Urbem*, atque *Officinæ Monetæ* numerum, ubi numus signatus est, multo certius designant. *Hilaris* ergo jam *Numos* aliquot, supra dicto *Augustæ Beneficentiæ* genere illustres mecum intueri, & omnes quidem a me ad lineas mox commendati, ac perpetuo commendandi Ill. *Viri depictos*.

Spanhem.
Tom. II.
p. 547.

PUB. Quantum non summo huic Viro, tam sanguine splendido, quam *Muneribus Publicis illustri*, & *Eruditione atque Fama* perpetuo debet *Ars Vetus Numaria*, *Mundusque universus*: cui, ut hanc amet hodie, colatque pro dignitate, æstimet atque perficiat, ille felicissime suavit, atque persuasit. *TULL.* Recte laudas, quem nemo fatis. Sed operis ejus nunquam intermorituri profunditas tanta est, ut dicere liceat, tantundem fore, si illud *Tirones* illico accedere vellent, ac si præsumeret alter, qui nunquam prius levem carinam remo per lacum traduxerat, vastam statim *triremen* medio pelago regere. *PUB.* Felicem me, te tam *fideli interprete*. *Agedum* ergo, ediffere, numus proximus sibi quid velit, qui imaginum nihil in *Aversa*, quem solam pinxisti redhibet, sed solas literas *R. CC.* grandiusculas media in area fisisit? *TULL.* Neque in *Adversa* quidem *Capite* quopiam *Augusto* signatur, sed solum in area *Pileum* habet, qui pervulgata alias *Libertatis* est nota, quoniam e servitio manumissis, i. e. *Liberis* dictis, imponebatur. *Juxta pileum* literæ *S. C.* hunc numum *Senatus consulto editum* fatentur. *Circum* vero scribitur: *Caius. CAESAR. DIVI. AVG.usti. PRON.epos. AVG.ustus.* In

II.

Tab. V.
Num. III.

Aversa tituli Caii ita pergunt. P.ont. M.ax. TR.ibun. P.oteft. III.tium. COS.ul. TERT.ium. P.at. Patriæ. Literarum trabalium vero R. CC. quæ medium tenent, rite legendarum caufa in diverfa abierunt Eruditi.

III. Pars quippe eorum, *Dionis Cassi* gravis alias Scriptoris, a *Caii* tamen ætate remoti, errore inducta, legebat: *R.emiffa. CC.entefima.* Scripsit enim *Dio* primum de *Tiberio* sed perperam: *Pro DVCENTESIMA Veltigali CENTESIMAM* invexit, duplo scilicet onus majus. Rursum postea

Dio Cass. L.VIII. p. 631. Id L.LIX p. 647. Tacit. Annal. L. I. . 78. de *Cajo*, producto nimirum errore: *Veltigal CENTESIMAE*, quippe a *Tiberio*, quod ante dixerat, constitutæ, sustulit. Pugnât vero contra *Dionem* primum *Tacitus*: qui licet de *Tiberio* narrasset, retentam fuisse ab eo *Centefimam Rerum Venalium*, quantumvis *Populo* deprecante, refert tamen postea de eo, postquam *Cappadociæ* Regnum in provinciæ formam redactum esset: *Fructibus ejus levari posse CENTESIMAE Veltigal p of Jus*

Sueton. in Calig. c. 16. *Cesar*, *DVCENTESIMAM* imposserum statuit. Deinde *Suetonius* discrete de *Cajo* scribens: *DVCENTESIMAM Auctionem Italiæ remisit.* Ut ergo *C. geminum*, si in literarum numeralium ordinem referatur, bis Centum ordinarie denotat: ita & in hoc numo legendum: *R.emiffa. CC. i. e. Ducentefima.* Supererant vero alii, qui has literas non numerales, sed initiales potius, aut verius Compendium vocis *Circenses* existimabant, ac proinde legere mallent: *R.esituti. C.ir. C.enses.* puta, *Ludi.* Sed enim *Remiffæ Ducentefimæ* in vita *Caii*, quod supra visum, *Suetonius* discrete meminit: contra vero *Restitutorum* ab eo *Circensium Ludorum* nec *Au* or ullus synchronus, neque aliud idoneum eorum temporum, vetusque monumentum ullibi exstat. Præterquam quod nemo etiam scripserit, *abelitos* ante *Cajum Ludos Circenses* fuisse: unde consequens certe est, *Restitutione* eos haud eguisse. Uti ne ullo quidem exemplo, sive e numis, sive marmoribus, doceri potest, hoc literarum compendio *CC.* olim hanc vocem *Circenses* scribi exprimique solitam fuisse. Ita cum *Clariff. Antonio Gallando* consentit *Ill. Spanhemius.*

Galland. in El.R.Num. p. 342.

IV

PUB. Mirum mihi præ omnibus, *Caligulam*, tam atro ab omnibus notatum calculo, *Remifforum* nihilominus *Veltigalium* laudem maximam occupasse. *TULL.* Occupavit imperii initio, quo, ut scribit *Suetonius*, more *vasro Tiberii patris*, *incendebat & ipse studia hominum omni genere Popularitatis*, i. e. omnium affectus promereri studuit: & adeo quidem, ut auderet *Libellum de salute sua oblatum non recipere*, contendens, nihil sibi *admissum*, cur cuiquam *invisus* esset. Profusissimæ itaque fuit *Liberalitatis*: multis *incendiorum* damna *supplevit*: ac si quibus *regna restituit*, *adjeicit & fru*

Sueton. l. c. c. 15.

Id. ibid. c. 16.

fructum omnem *Vestigialiorum* & *redituum* *medii* temporis, ut *Antiocho* *Contageno* *L.LS.* (i. e. *sestertium*) *millies* *confiscatum*. Quæ non *Missilia*, ac *Congiaria*, immo & *Epulas* *populo* *dedit*? Quid non in *spectacula*, *ludos*, *munera* *gladiatoria*, *ædificia* *profudit*? Tantum sane, quod *denuo* *Suetonius* *infit*, ut *innumeras* *opes*, *totumque* *illud* *Tiberii* *Cæsaris* *vicies* *ac* *septies* *millies* *LSS.* *non* *toto* *vertente* *anno* *absunserit*. Quid vero *postea*? *Exhaustus* *igitur*, *atque* *egens*, *pergit* *Scriptor* *nosler*, *ad* *rapinas* *convertit* *animum*, *vario* & *exquisitissimo* *Calumniarum*, & *Vestigialium* *genere*. PJB. *Remissio* *ergo* *prius* *Vestigialia* *videtur*, ut *tanto* *plura* *essent*, quæ *postea* *raperet*: ac *grandinis* *instar* *egisse*, qui *segetes*, *postquam* *lætissime* *creverant*, *miserrime* *quassat*. Id c. 37. § 38.

TULL. *Beatior* *Galbæ* *memoria*, *cujus* *Beneficentiam*, *numus* *sequens* *deprædicat*, *tanto* *pretiosior* *Eruditis*, *quia* *docet*, *quod* *omnis* *Historia* *siluit*. *Dudum* *namque* *adverterunt* *Viri* *docti*, *Principum* *bre-* V.
terioris *ævi* *atque* *imperii* *facta* *plerumque* *a* *Scriptoribus* *negligentius* *esse* *tradita*: *quorum* *tamen* *Gloriæ*, *propitio* *fato*, *elegantissimi* *numi*, *qui* *tandem* *in* *lucem* *iterum* *emerferunt*, *feliciter* *consulunt*. *Hi* *vero*, *ignotæ* *alias* *Gloriæ* *unici* *testes*, *merito* *in* *cæteris* *omnibus* *charissimi* *habentur*. *Sic* *Galbam*, *septimi* *duntaxat* *mensis* *brevissimum* *Principem*, *Remissi* *Vestigialis*, *quod* *Quadragesimam* *dixere*, *Beneficium* *Romæ* *præ-*
stitisse, *non* *solum* *nemo* *scripsit*: *verum* *etiam* *Tacitus*, *vicinia* *puto* *Tem-* Tacit. An-
porum *delusus* (*proximus* *namque* *Neroni* *successit* *Galba*) *egregiam* *hanc* nal. XIII
Liberalitatem *Neroni* *potius* *tribuerat*, *de* *ejus* *tempore* *scribens*: *Eodem* c. 51.
anno, *crebris* *populi* *flagitationibus*, *immodestiam* *publicanorum* (*qui* *videl.*
exactiones *facerent*, *atque* *colligerent*) *arguentis*, *dubitavit* *Nero*, *an* *cuncta*
Vestigialia *omitti* *juberet*, *Idque* *PVLCHERRIMUM* *DONVM* *GENERI*
MORTALIVM *DARET*? *Sed* *impetum* *ejus*, *multum* *prius* *laudata* *magni-*
tudine *animi*, *attinere* *senatores*, *dissolutionem* *imperii* *docendo*, *si* *fructus*,
quibus *Respublica* *sustineretur*, *deminuerentur*. - - - *Ergo* *edixit* *Princeps*, *ut*
leges *cujusque* *publici* *occultæ* *ad* *id* *tempus*, *proscriberentur*: - - - *Aliæque*
admodum *æqua*: *quæ* *brevi* *servata*, *dein* *frustra* *habita* *sunt*. *Manet* *tamen*
ABOLITIO *QVADRAGESIMAE* *Quinquagesimæque*, & *quæ* *alia* *exaction-*
ibus *illicitis* *nomina* *publicani* *invenerant*. *Ubi* *sane* *non* *de* *aliis* *Vestigiali-*
bus, *atque* *iis* *loquitur*, *quæ* *antea* *Portoria* *vocavit*: *quia* *de* *omnibus*,
quæcunque *portabantur* *in* *via*, *Publicanis* *gravissimo* *sane* *onere* *numerari*
debuerant, *prout* *refert* *Quintilianus* *his* *verbis*: *Præter* *instrumenta* *itineris* Quintil.
omnes *res* *QVADRAGESIMAM* *PUBLICAM* *debeant*. Declamat. CCCLIX.

VI. Gravissimus certe est præallegatus & excerptus *Taciti* locus: cui errorem tam palmarem subesse nemo facile suspicaretur, ut, quæ a *Galba* sunt gesta, ibidem de *Nerone*, cum tot conceptis non modo verbis, sed & circumstantibus plurimis asserantur, annorum insuper *Neronis* non postremo aliquo, sed eo, quo tertium Consulatum gessit, adeoque imperii quartum agebat, spemque adhuc optimam de se præbuit, assignato. Contendit nihilo secius Ill. *Spanhemius*, falsum fuisse hic *Tacitum*, eique subreptum esse, numos manifeste clamare, quotquot *Quadragesimam remissam* laudant: cum nullus eorum *Neronis* caput ferat, *Galbæ* vero omnes. Horum ille unum nude allegat, in cujus *Aversa* stet *Libertas* solito schemate, fœmina nimirum, cum pileo, & hasta pura, atque lemmate: LIBERTAS: & XL. R. i. c. *Quadragesima Remissa*. Tres deinde alios insuper pingit. Primum cum imagine Romæ galeatæ, stantis, accumbente sibi ad pedes clypeo: quæ dextra extenta victoriam parvulam gestat, lævum brachium tropheo imponit, addita epigraphe: ROMA. R. XL. Ne porro dubium esse possit, quomodo R. XL. legendum, pingit alterum numum, in quo videas arcum geminum cum gradibus erectum, stantibus desuper equis quaternis, ceu curru triumphali jungendis, cum clariori titulo: XXXX. gesima REMISSA. Hi duo anteriores numi cum sint moduli magni; subjungit insuper tertium æris mediæ, quem & ego tibi ad ejus lineas, penicillo meo tibi hic sisto. *PUB.* Elegans est, cumque ejus *Adversa* e dictis tuis Caput *Galbæ*, nomenque certo redhibeat, *Aversam* occupat Porticus Triumphalis, sed unico arcu, cum geminis desuper Equestribus statuis. Transire porro per arcum hominem video, manibus post terga ligatis, cujusmodi alii tres, omnes pari tam misero habitu insequuntur, captivi nempe, & in triumphum ducti. Lemma jam nullo planè literarum compendio scriptum est: QVADRAGENSVMA REMISSA. Positum hic veteri stilo *Quadragesima* pro *Quadragesima* reor. *TULL.* Rectè æstimas: diu enim multumque Veterum Orthographia huc illuc vagabatur, *Quintiliano* prolixè demonstrante, donec certus literarum usus teneret, maxime, si marmora & numos consulamus, quorum inscriptiones sæpe ab imperitis literatoribus confectæ sunt. Quid porro hac Epigraphe luculentius, quam omnino a *Galba* fuisse *Quadragesimam Remissam*? Huic certum testimonium dicunt tot numi. Potuit forsitan & *Nero* si fidem suam *Tacito*, quod optarem, constare velimus, hanc eandem antea remississe, sed residuo adhuc decennio imperii sui rursus exegisse, copiam hoc pacto faciens successori *Galbæ*, iterum remitendi.

Spanhem.
Tom. II.
p. 549.

Tab. V.
Num. IV.

Porticus Triumphales, in numis *Galbæ* expressos, arbitrari licet VII. aditare, sive solemniter ex Hispania in Urbem ingressus ergo, quamquam eum triumphasse *Suetonius* non scribat: sive ad renovandam priorem ejus gloriam, cum, Scriptore hoc perhibente, sub medium fere *Neronis* principatum, ob res, & tunc in Africa, & olim in Germania gestas Ornamenta Triumphalia acceperit. *PUB.* Abunde cum hoc, tum & anteriore numo, mihi probatur, quod antea edixeras, Principem non donando solum, quod libet, sed & non auferendo, quod licet, benefacere. *TULL.* Probabit hoc idem & sequens, insignem prædicans *Hadriani* Liberalitatem: non, quod Vectigalia, vel etiam Tributa sustulerit, sive remiserit: sed quod Debita sedecim annorum, in ære alias ærario suo solvenda, penitus aboleverit, chartis debitorum sive syngraphis publice combustis. Quemadmodum nempe Vectigalia, Tributa, cæteræque omnes Præstationes, quibus subditi Dominis suis tenentur, plebem, maxime egentiolem, plurimum gravant: ita major certe semper eorum pars solvendo non est, ac proinde nominibus veteribus nondum expunctis obstricta, novis insuper onerata, undique angitur, durisque ab exactoribus immensa molestia exagitur. Quid vero tandem Fiscus regius agat? A non habente auferre certe nihil potest: neque etiam, si luat in pelle, qui non habet in ære, Rex inde ditior fiet. Unicuique ergo Principi imperat fere, atque necessitatem imponit subditorum plurimorum egestas, ut multa, quæ inferre ærario neutiquam potest, gratiam faciens debiti, ultro remittat, atque aboleat. Quæ Beneficentia quamvis egentibus opes nullas addat, & conferat, inde tamen votis omnibus concupiscitur, atque impensa gaudio summo tenetur, quod saltem, & illos, qui exigere debent, & reliquos omnes, a quibus exigendum foret, ipsa exigendi perpetua acerbitate exolvat. *Procopii* certe, græci & antiqui *Procop. Ar-* Scriptoris effatum est, *Primo quidem solitum erat ab antiquo, unumquem-* can. *Histor.* *que e Romanis Imperatoribus, non semel, sed sæpius, Publicorum Debitorum.* c. 30.
Reliqua omnibus Romano Imperio subiectis condonare: addita insuper ratio-
ne: ne videlicet ii, qui debebant perpetuis in angustiis versarentur, aut Quæ-
storum, Reliqua exigentium, molestia essent obnoxii. Sed perperam deinde
arguit Justinianum, quasi is simile nihil spatio annorum duorum & trigin-
ta fecisset: ut adeo sub eo subditi, ob præteriti temporis debitorum gra-
vem & iniquam exactionem, omnibus suis fortunis essent exuti. Sed dux *Novell.*
Novellæ a Justiniano constitutæ, & adhuc exstantes, De reliquis publicis *CXLVII.*
non exigendis, & de Indulgentia reliquorum publicorum, hanc Procopii ca- *CXL-*
lumniam facile refellunt, perhibente III. Spanhemio. *VIII.*
Spanh. l. c.
p. 52. seq.

VIII.

Hoc porro e Magistro nostro in Compendium tibi contraho, quæ ille, ex omni Antiquitatis & Eruditionis fonte in lucem protracta, amplissime hoc de argumento commentatur. Primum est: ut ne RELIQUA VETERA, quæ postea in numo leges ab *Hadriano* abolita, cum Vectigalium & Tributorum, quæ in futurum pendi debebant, Remissione, qualem ex dictis *Caligula* & *Galba* præstiterant, aliquando confundas. Alterum: ut multo ampliorem, multumque discrepantem *Hadriani* Liberalitatem ab aliorum ante se Augustorum Beneficentia intelligas. Quamquam enim *Sueton. in de Cæsare Augusto* tradat *Suetonius*: TABULAS VETERUM Ærarii Aug. c. 32. DEBITORUM vel præcipuam calumniandi materiam, EXUSSIT: hæc tamen Indulgentia Debitorum solius Romæ, vel forte Italiæ insuper finibus continebatur. Sic & de *Tiberio*, atque *Claudio* refert *Tacitus*, eos variis Asiæ civitatibus, gravi pressis calamitate, ad triennium, vel quinquennium, aut indeterminatum per Scriptores aliquod tempus, Debitorum veterum Condonationem, ac Tributorum Remissionem fecisse. Primus autem fuit *Hadrianus*, & ideo publica memoria in numis & lapidibus celebratus, qui omnibus Romano Imperio subjectis, novo penitus & inaudito hæctenus Liberalitatis genere, SEDECIM ANNORUM, quod ex *Dione* discimus, RELIQUA VETERA, seu Debita remisit, immo combustis in foro *Trajano*, ad exemplum *Augusti*, chartulis, vel syngraphis, ea penitus ABOLEVIT. Habuit, qui eum sequerentur: non habuit, qui præiret.

Dio L.
LXIX.
p. 791.

IX.

Illustria ejusdem, & summo quovis Principe dignissima hæc vestigia mox prefferunt, primum *Antoninus Pius* qui, prout adstruit *Scaliger* e *Chronico Casauboniano*, An. Chr. 147. similiter Debitorum tabulas exussit: deinde *M. Aurelius*, de quo idem *Scaliger* ex *Eusebianis*, *Dio* præterea, & *Orosius* testantur, eum sex & quadraginta Annorum debita excitato pariter schedularum igne abolevisse. *Aurelianus* quoque juxta *Vopiscum*, uti *Gratianus* teste *Ausonio*. Item *Theodosius junior*, cujus prior Constitutio Quadraginta, posterior cæterorum adhuc Viginti residuorum annorum Debitis universos subditos absolvit. Quantum putas, Optime *Publi*, hi, & similes horum plures alii Principes, a *Sulla*, *Cassio* & *M. Antonio*, quorum tyrannis libera adhuc Republica furebat, diversi extitere? *Sulla* namque Græcis Asiæ, ut quinque, *Cassius*, ut decem, *M. Antonius*, ut novem annorum tributa reliqua, sive ex prætertio debita, & quidem citra moram, vel intra biennium exolverent, imperavit. Tertium porro superest, ut noscas, *Hadrianum* ea solum reliqua vetera abolevisse, quæ subditi a sedecim retro annis in pecunia ærario debuere:

non

non item, quæ in speciebus, aut in Metallis debebantur. Unde *Ausonius* ansâ præbebatur, hanc Abolitionem, quam quidem insigni errore non *Hadriano* sed *Trajano* tribuit, oblitus, illum ab hoc adoptatum se etiam *Trajanum* scripsisse, ita cavillandi. Sed partibus retentis, non habebat tantam oblectationem **CONCESSI DEBITI** portio, quanta suberat amaritudo **SERVATI**: nempe quod adhuc exolvendum restabat in speciebus, metallis, aliisque ex titulis.

Fuere Imperatores, qui Debita, quod modo dicimus, in natura præstanda, v. c. tritici, frumenti &c. in horrea publica convehendi, condonarunt, non item Debita pecuniæ ærario inferendæ. Sic *Julianus* Imp. aiebat: *Excepto auro, & Argento, cuncta reliqua indulgemus.* Fuere e contra, ut *Hadrianus*, qui Pecuniam remittentes, species, aut Metalla reservarunt: unde in numo ejus diserte pecunia exprimitur, ubi scribitur: *Reliqua vetera HL. (i. e. sestertium) novies millies abolita.* Fuere iterum, qui omnium nomina Debitorum aboleverunt, ut *Marcianus* ita constituens. *Cesset igitur pro securitate provinciarum EXACTIO RELIQUORUM: a Sextæ Indictionis initio usque ad finem Quintæ decimæ nuper elapsæ (nimirum per 150. annos) Debita deleantur: sive ex possessionibus liberari, vel patrimonialis, Templorumve, aut civilis, Fiscalisque Juris, seu IN AURO, seu IN ARGENTO, seu in SPECIEBUS, vel in METALLICA quacunque materia, aliove QUOLIBET COLLATIONIS TITULO, in publicis calculis residere noscuntur.* Non parciore quoque *Valentinianus III.* decrevit. *SUPERIORUM igitur OMNIUM TEMPORUM RELIQUA, tam arcalium, quam utriusque Ærarii usque ad incipientem primam Indictionem, jubemus AD INDULGENTIAM pertinere.* In quos proinde omnia, & omnium temporum reliqua abolentes, multo rectius, quam in *Hadrianum*, qui sedecim tantum annorum, & solum ex pecunia reliqua dimisit, convenit illud *Ausonii* de *Gratiano* suo: *Tu ARGUMENTA OMNIA FLAGITANDI publicitus ARDERE jussisti.* Quia tamen hujusmodi Debita, non uni Urbi, aut provinciæ, sed universis Romano Imperio subjectis remittendi facem omnibus Principibus prætulit *Hadrianus*: idcirco hæc ejus inaudita hæctenus Liberalitas, & Marmore meruit, & numis prædicari, cujusmodi de cæteris necdum exstant Augustis monumenta: quantumvis eorum Munificentia, non quidem tempore, sed amplitudine certe, illius Indulgentiam magnopere anteiverit.

PUB. Plenissima luce jam prævie affusum hunc præclarum *Hadriani* numum, ut recenseras tandem, jam unice superest. **TULL.** Et hunc, **XI.**

& qui sequitur, paris videlicet argumenti, jam nullo negotio intelliges, immo & ipse recensetis, si dixerō tibi, priorem æris magni, posterio-rem maximorum e genere esse, atque amborum *Adversas*, quas quidem non vulgavit Ill. *Spanhemius*, vultum, ac titulos *Hadriani* referre.

Tab. V. *PUB.* Video itaque in primo ad lævam quidem lictorem, ut arbitror, Num. V. stantem, qui læva fasces gerit, dextra facem tenet, qua deorsum versa chartas debitorum nonnullas accendit, atque comburit. A dextris tres adsunt viri togati, quorum prior laureatus ipse est Imp. *Hadrianus*, dextra extenta lictori combustionem demandans, cæteri cum admiratione rem jucundissimam intuentur. *TULL.* Apprime omnia ad mentem Ill. *Spanhemii* contra aliorum Virorum Doctorem opinionem, qui in lictoris imagine *Hadrianum*, uti in fascibus genus aliquod sceptri imperialis videre sibi visi sunt. *PUB.* Circum ita lego: RELIQUA VETERA HS. Sestertium NOVIES MILLIES, ABOLITA. Infra: S. C. *TULL.* De hac summa debitorum remissa quid sentis? *PUB.* Ingens utique erat: neque enim oblitus sum, quod me in *Exercit. Proem. Dial. VIII. n. 7.* docueras, nimirum cum sestertius scribitur, unicam monetam argenteam, cum vero sestertium legimus, mille notari, & si addatur decies, vicies &c. totidem centena millia. *TULL.* Probe recordaris. Sestertium ergo Novies millies conficiunt novies millies centena millia, sive calculo CII. virorum *Salmasii*, ac *Gronovii*, Coronatorum duos ac viginti Milliones, & semis, seu dimidium.

XII.

PUB. O itaque flammam illustres ab *Hadriano* excitatas! Non reor, ullos ignes festivos, qui hodie tantis sumptibus frequenter à Principibus accenduntur, tantam intuentibus voluptatem unquam posse creare.

TULL. Dudum ante nos de his ignibus, non quidem ab *Hadriano*, sed ejus imitatione, quantumvis longe post eum, a *Gratiano*, excitatis, *Auson. in Gratiar. Act. c. 22.* ita *Ausonius* prædicabat. *Videre in suis quæque Foris omnes Civitates conflagrationem SALUBRIS INCENDII. Ardebant stirpes fraudum veterum; ardebant seminaria futurarum.* Nempe, quod his e verbis liquere potest, non Romæ tantum, sed & in aliis Urbibus hæc schedularum exustio facta est, eodem tamen Imperatoris edicto. Cæterum si tam immensam quodammodo perpendis *Hadriani* in Debitores *Ærarii* sui Indulgentiam; præterea *Congiarum* Populo, *Donativa* Militibus præbita, de quibus antea: insuper, dum universas prope circumiret Provincias, impensa in singulas earum peculiaria Beneficia, plurimis numis prædicata: an mirum tibi videatur, si sequenti in numo locupletasse orbem Terrarum dicatur? *PUB.* Obstupui dudum ad brevissimam quidem, sed omnia laudum capi-

ta,

ta, quæ in Principem adeo Liberalem conferri poterant, sinu suo complectentem Panegyrim, vere Laconicam. Sedet namque in hoc numo Tab. V.
Hadrianus in suggestu laureatus, cum sceptro Ducali, dextram extendens: Num. VI.
ante ipsum Liberalitas dea Cornucopiæ effundens, cujus munera infra
stantes geminæ figuræ expansis quasi vestibis excipiunt, manibusque
protenfis. *Epigraphe*: LOCUPLETATORI ORBIS TERRARUM. Nescio
sane, an ullus Principum, quos hæctenus expendimus, Titulus hoc præ-
sente gloriosior existat. *TULL. DEUM O. M.* quodammodo providisse
reor, ut vel in Paganorum Principum numis descriptæ tot illustres vir-
tutes per tot secula fervarentur: ne videlicet aut deesset Principibus
Christianis, quod salubriter æmularentur, vel quod secus factitantes
perpetua disciplina argueret. Interea vero omnem hanc Liberalitatem
suam, ac cæteras saluberrimi Principis dotes, teste *Spartiano*, ingenita
crudelitate, usque ad finem repressâ, corrumpit *Hadrianus*: postremis
namque temporibus suis ita metuit imperio suo, ut quemcunque spe ad
illud grassari suspicaretur, e medio tolleret, pari ruina, qui tali cui-
piam quomodocunque favere viderentur, involvens. Unde legere apud
Spartianum licet: *Invisusque omnibus sepultus est in villa Ciceroniana Puteolis. Spartian.*
Et infra: In mortuum eum a multis multa sunt dicta. Acta ejus irrata fieri in Hadr.
senatus volebat: nec appellatus esset Divus, nisi Antoninus rogasset. PUB.
Exigua hæc in *Locupletatorem orbis Terrarum* Gratitude. Sed maxime
varia sunt hominum ingenia, neque concordia sese inter, neque sibi con-
stantia. Virtus quoque vel ideo in arduo posita, quod tam mul-
tiplicibus officiis sit, & judiciis infinitis censeatur.

